2.3 Język angielski jako obcy

2.3 Język angielski jako obcy

Stosowność komunikacyjna w języku angielskim

Przedmiot: Język angielski jako obcy · **Klasa:** 9 (wiek 14–15) · **Czas trwania:** 1 lekcja podwójna (90 min) · **SI:** Uczenie się **Z** SI

Kompetencje związane z SI (Ramy DUAL.AI.TEACHer) – poziom nauczyciela	Przedmiotowe cele kształcenia – poziom ucznia
AF-TL-2b (Podstawy i zastosowania SI × Nauczanie i uczenie się, poziom 2 – refleksyjne wdrażanie): „Nauczyciele potrafią organizować elementy lekcji, które osadzają wykorzystanie SI w jasnych rolach pedagogicznych oraz strategiach weryfikacji elementów wyniku.” **AF-FC-2b** (Podstawy i zastosowania SI × Wspieranie kompetencji cyfrowych (SI) uczniów, poziom 2 – refleksyjne wdrażanie): „Nauczyciele potrafią wdrażać wskazówki pomagające uczniom rozwijać praktyczne umiejętności SI, dostosowując zadania do wcześniejszej wiedzy uczniów i dostępnych narzędzi SI.”	Po zakończeniu lekcji uczniowie potrafią: • rozróżniać język angielski poprawny gramatycznie od języka stosownego w danym kontekście; • rozpoznawać różnice w słownictwie, tonie i rejestrze językowym w różnych sytuacjach komunikacyjnych; • formułować ustrukturyzowane polecenia (prompty) określające odbiorcę, cel, kontekst, poziom językowy i ton wypowiedzi; • porównywać język wygenerowany przez SI i wskazywać sformułowania niestosowne lub nienaturalne; • poprawiać tekst wygenerowany przez SI, opierając się na własnej wiedzy językowej; • sprawdzać, czy odpowiedź wygenerowana przez SI spełnia wymagania zawarte w poleceniu.

Najważniejsze przesłanie: SI potrafi generować płynny i poprawny gramatycznie język angielski, ale nie oznacza to automatycznie, że język ten jest naturalny lub stosowny w danej sytuacji. Zmieniając odbiorcę, cel i kontekst wygenerowanej przez SI rozmowy, uczniowie uczą się oceniać sugestie SI i wykorzystywać własną wiedzę językową do podejmowania ostatecznych decyzji.

Rys. 1: „Stosowność komunikacyjna w języku angielskim” (obraz wygenerowany przez SI, ChatGPT GPT Image 2)

Treść

Skuteczne porozumiewanie się w języku obcym wymaga czegoś więcej niż tworzenia zdań poprawnych gramatycznie. Osoby mówiące nieustannie dostosowują słownictwo, budowę zdań, grzeczność i ton wypowiedzi do odbiorcy, celu i kontekstu komunikacji. Tę samą intencję można zatem wyrazić na bardzo różne sposoby, w zależności od tego, kto mówi do kogo. Prośba skierowana do bliskiego przyjaciela może być krótka i nieformalna, podczas gdy ta sama prośba skierowana do nauczyciela, pracodawcy lub osoby nieznajomej zwykle wymaga innego słownictwa, bardziej uprzejmych struktur i innego stopnia formalności. Te różnice składają się na tzw. rejestr językowy, który opisuje, jak język zmienia się w zależności od sytuacji społecznej i komunikacyjnej.

Dla osób uczących się języka rejestr bywa trudny do rozpoznania, ponieważ zdanie może być poprawne gramatycznie, a mimo to brzmieć nienaturalnie lub niestosownie w danym kontekście. Przykłady podręcznikowe często przedstawiają wyraźny podział na język formalny i nieformalny, podczas gdy prawdziwa komunikacja jest znacznie bardziej elastyczna. Wiek, relacja między rozmówcami, oczekiwania kulturowe, medium komunikacji oraz cel wypowiedzi – wszystko to wpływa na używany język. Wiadomość, która brzmi naturalnie w rozmowie między nastolatkami, może na przykład zabrzmieć zbyt nieformalnie w e-mailu do nauczyciela, podczas gdy wyrażenie odpowiednie do formalnego listu może w codziennej rozmowie brzmieć niepotrzebnie sztywno.

Generatywna SI potrafi bardzo szybko tworzyć i dostosowywać dialogi, co czyni ją przydatną do badania tych różnic. Zmieniając poszczególne elementy polecenia – takie jak relacja między rozmówcami, poziom językowy, cel czy stopień formalności – uczniowie mogą wygenerować kilka wersji tej samej sytuacji komunikacyjnej i porównać, jak zmienia się język. Jednocześnie tekst wygenerowany przez SI nie jest automatycznie wiarygodny tylko dlatego, że brzmi płynnie. Model może wygenerować język zbyt formalny, powtarzalny, niezręczny kulturowo, niezgodny z żądanym poziomem lub nie w pełni odpowiadający instrukcjom zawartym w poleceniu. Generatywna SI działa też w sposób probabilistyczny, co oznacza, że podobne polecenia mogą prowadzić do różnych sformułowań.

To ograniczenie stanowi istotę tego ćwiczenia, a nie coś, co należy ukrywać przed uczniami. SI staje się najbardziej użyteczna, gdy uczniowie traktują jej wyniki jako materiał językowy do analizy, a nie gotową odpowiedź do przyjęcia. Na tej lekcji uczniowie najpierw analizują, jak rejestr zmienia się w zależności od kontekstu komunikacyjnego, a następnie wykorzystują duży model językowy do modyfikowania po jednej zmiennej komunikacyjnej naraz. Porównują powstałe dialogi, wskazują, które wybory językowe są trafne, a które nie, oraz samodzielnie poprawiają fragmenty wyniku. W ten sposób uczniowie ćwiczą zarówno kompetencje komunikacyjne w języku angielskim, jak i praktyczną umiejętność korzystania z SI: formułowanie jasnych poleceń, sprawdzanie, czy zostały one spełnione, oraz wykorzystywanie własnego osądu językowego do oceny, czy końcowy wynik jest stosowny.

Plan lekcji

Faza	Czas	Aktywność
Wprowadzenie	10 min	Nauczyciel pokazuje dwie krótkie wiadomości wyrażające tę samą prośbę – na przykład jedną skierowaną do przyjaciela, a drugą do nauczyciela. Uczniowie wskazują różnice w słownictwie, uprzejmości i tonie oraz próbują odgadnąć, kto mógł napisać każdą z wiadomości.
Wejście	10 min	Nauczyciel wprowadza pojęcia odbiorcy, celu, kontekstu i rejestru językowego. Uczniowie wspólnie identyfikują cechy formalnego i nieformalnego języka angielskiego oraz dyskutują, dlaczego język poprawny gramatycznie nie zawsze jest językiem stosownym.

Faza	Czas	Aktywność
Eksploracja	15 min	W parach uczniowie analizują krótki dialog wygenerowany przez SI dotyczący codziennej sytuacji. Wskazują przydatne wyrażenia oraz zaznaczają wszystko, co brzmi nienaturalnie, zbyt formalnie, zbyt nieformalnie lub nieodpowiednio do ich poziomu językowego.
Adaptacja	35 min	Uczniowie przechodzą przez 2–3 rundy cyklu przewiduj → poleceniuj → porównaj → diagnozuj. W każdej rundzie zmieniają jeden aspekt kontekstu komunikacyjnego i proszą SI o dostosowanie dialogu.
Refleksja	20 min	Uczniowie porównują swoje wersje i dyskutują, które zmiany najbardziej wpłynęły na język. Wskazują, gdzie SI dobrze zastosowała się do instrukcji, gdzie tego nie zrobiła, oraz które wyrażenia sami by zmienili.

Pytania przewodnie: warstwy złożoności

Pary realizują tyle poniższych rund, ile pozwoli czas w ciągu 35-minutowej fazy adaptacji. Większość par powinna ukończyć dwie rundy, trzecia może posłużyć jako rozszerzenie dla tych, którzy skończą wcześniej:

Runda 1 — zmień relację między rozmówcami:

- **Przewiduj:** Wyobraź sobie, że ta sama prośba jest kierowana do bliskiego przyjaciela i do nauczyciela. Co, twoim zdaniem, się zmieni? Pomyśl o słownictwie, powitaniach, budowie zdań i uprzejmości.
- **Polecenie:** Poproś SI o przepisanie dialogu tak, by odzwierciedlał inną relację między rozmówcami.
  Na przykład:

  > “Rewrite this conversation between two friends as a conversation between a student and a teacher. Keep the meaning the same, but use polite, natural English suitable for a B1 learner.

- **Porównaj:** Porównaj oryginalny i nowy dialog. Wskaż co najmniej trzy zmiany językowe.
- **Diagnozuj:** Czy SI zmieniła jedynie pojedyncze słowa, czy również budowę zdań, powitania, prośby i zwroty kończące? Które zmiany są trafne? Czy jest coś, co sami byście zmienili?

Runda 2 — zmień cel komunikacyjny:

Uczniowie zmieniają teraz to, co jedna ze stron chce osiągnąć. Na przykład:

pytanie o informację → złożenie skargi

przyjęcie zaproszenia → uprzejma odmowa

prośba o pomoc → prośba o pozwolenie

rozmowa nieformalna → prośba formalna

- **Przewiduj:** Jaki język, twoim zdaniem, się zmieni, gdy zmieni się cel rozmowy?
- **Polecenie:** Stwórz bardziej szczegółowe polecenie, które zawiera: rozmówców + sytuację + cel + poziom językowy + ton.
  Na przykład:

  > Create a short B1-level dialogue between a customer and a café employee. The customer received the wrong order and wants to solve the problem politely. Use natural everyday English and keep the dialogue to eight lines.

- **Porównaj:** Sprawdź, czy wygenerowany dialog spełnia każdy element polecenia.
- **Diagnozuj:** Wybierz jedno wyrażenie, które jest trafne, i jedno, które byście przeredagowali. Uzasadnij dlaczego.

Runda 3 (opcjonalna) — dodaj ograniczenia i wyzwanie dla SI:

Uczniowie formułują swoje instrukcje bardziej precyzyjnie. Na przykład:

> Rewrite the conversation for two 15-year-olds. Keep the English at B1 level. Make it friendly and natural, but avoid slang. Keep the same communicative purpose.

- **Przewiduj:** Które fragmenty poprzedniego dialogu, twoim zdaniem, się zmienią?
- **Polecenie:** Poproś SI o przygotowanie poprawionej wersji.
- **Porównaj:** Sprawdź odpowiedź pod kątem każdego wymogu z polecenia.
- **Diagnozuj:** Które instrukcje SI zastosowała poprawnie? Które zignorowała lub zinterpretowała inaczej?

Pytanie zamykające (do fazy refleksji): W którym momencie zmiana sytuacji komunikacyjnej wymagała czegoś więcej niż zastąpienia kilku słów – i co to mówi o skutecznym porozumiewaniu się w innym języku?

Kolejne pytanie: Jeśli dialog wygenerowany przez SI jest poprawny gramatycznie, jak możesz ocenić, czy jest on rzeczywiście stosowny i naturalny w danej sytuacji?

Materiały

- Jeden laptop lub tablet na parę uczniów, z przeglądarką
- Dostęp do zatwierdzonego interfejsu czatu z dużym modelem językowym przez internet, lub lokalnie zainstalowany model, jeśli dostęp do internetu w szkole jest ograniczony
- Jeden krótki dialog wyjściowy na poziomie ok. B1
- Krótki szablon poleceń / karty pracy dla rund adaptacji (przewiduj → poleceniuj → porównaj → diagnozuj)
- Lista kontrolna do oceny języka, obejmująca znaczenie, gramatykę, słownictwo, rejestr, naturalność oraz zgodność z poleceniem
- Przygotowane przez nauczyciela przykłady komunikacji formalnej i nieformalnej
- Krótkie wytyczne dotyczące korzystania z SI, przypominające uczniom, by nie wprowadzali danych osobowych i traktowali tekst wygenerowany przez SI jako materiał do analizy i poprawy, a nie jako gotowy klucz odpowiedzi

---

Revision #6
Created 2026-09-01 09:14:31 UTC by Alexander
Updated 2026-10-29 14:15:55 UTC by Jannik